

Shrnutí hlavních poznatků

- V roce 2014 žilo na území Libereckého kraje 77 318 osob starších 65 let, tj. 17,6 % celkové populace. Za posledních deset let vzrostl počet obyvatel nad 65 let o více než 37 %.
- Nejpočetnější skupinou z hlediska věku jsou mezi 65letým a starším obyvatelstvem dlouhodobě osoby 65–69leté, které v roce 2014 představovaly 38,7 % populace seniorů.
- Nejvýraznější růstové tendence je v posledních deseti letech možné sledovat u 85–89leté populace, od roku 2005 se počet osob v této kategorii více než zdvojnásobil.
- Většinu 65letých a starších obyvatel kraje tvoří dlouhodobě ženy (58,2 % v roce 2014). Populace 65letých a starších mužů však v desetiletém časovém horizontu rostla rychlejším tempem než populace stejně starých žen.
- Rodinný statut mužů a žen ve věku 65 a více let je téměř výhradně ovlivněn jejich odlišnými úmrtnostními předpoklady. V roce 2011 byla téměř polovina 65letých a starších žen ovdovělá, naopak mezi stejně starými muži bylo pouze 14,6 % vdovců. Většina mužské populace sledovaného věku měla statut ženatý (72,5 %). Podíl vdaných žen v tomto věku dosáhl 36,6 %.
- Celkový počet uzavřených manželství v posledních deseti letech zaznamenal téměř 19% pokles, sňatečnost obyvatel starších 65 let se spíše navýšila. Z hlediska pohlaví po celé sledované období vykazovali vyšší intenzitu sňatečnosti 65letí a starší muži.
- Mezi obyvateli staršími 65 let, kteří při posledním sčítání odpověděli na otázku národnosti, ze 76,0 % převažovaly osoby s českou národností. S výrazným odstupem následovala národnost slovenská (2,4 %) a národnost německá (1,6 %). Podstatné ovšem je, že více než 57 % obyvatel, kteří se přihlásili k německé národnosti a zhruba pětině obyvatel, kteří se přihlásili ke slovenské národnosti, bylo více než 65 let.
- Na otázku vztahující se k náboženskému vyznání při sčítání v roce 2011 neodpovědělo 42,6 % obyvatel starších 65 let. Více než 30 % obyvatel nad 65 let věku, kteří odpověděli, uvedlo, že je bez náboženské víry, do skupiny věřících se pak zařadilo 27,3 % obyvatel v tomto věku. Mezi věřícími představovaly většinu ženy. Většina věřících osob ve sledovaném věku se hlásila ke konkrétní církvi s tím, že se jednalo především o Církev římskokatolickou.
- Mezi obyvateli Libereckého kraje staršími 65 let převažovaly z téměř 90 % osoby narozené na území České republiky. Mezi 65letými osobami narozenými v zahraničí převažovaly osoby s rodištěm na Slovensku. Podíl 65letých a starších rodáků na populaci Libereckého kraje ve stejném věku dosáhl 14,3 %. Z hlediska pohlaví je patrné vyšší zastoupení rodáků na straně mužů (15,1 %) než žen (13,7 %).
- Statistika úmrtnosti za rok 2014 v Libereckém kraji evidovala 4 346 zemřelých, z toho 78,5 % tvořily osoby starší 65 let. Většinu těchto zemřelých tvořily ženy. Nejvíce zemřelých mužů v roce 2014 spadalo do věkové kategorie 65–69 let, žen do kategorie 85–89 let.
- Ženy nad muži mezi zemřelými dlouhodobě převažují od věku 80 let, před dosažením tohoto věku je možné více úmrtí sledovat na straně mužů.
- Nejčastější příčinou úmrtí mužů i žen nad 65 let věku byly nemoci oběhové soustavy, ve srovnání s muži však byla tato příčina u žen zastoupena relativně častěji.
- V pořadí druhou nejčastější příčinou úmrtí byla nádorová onemocnění, především ta zhoubná. Téměř čtvrtina úmrtí v důsledku novotvarů byla v případě mužů způsobena zhoubným novotvarem průdušky a plíce. Ženy ve 13,1 % umíraly v důsledku zhoubného novotvaru prsu, 12,2 % úmrtí způsobil zhoubný novotvar průdušky a plíce.

- Většina zemřelých ve věku 65 a více let zemřela v roce 2014 ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče. V domácím prostředí zesnula necelá jedna pětina a v zařízeních sociálních služeb více než 7 % zemřelých starších 65 let.
- Projekce obyvatel Libereckého kraje očekává navýšení počtu obyvatel ve věku 65 a více let mezi roky 2020 a 2050 o 41,5 %. V roce 2050 tak obyvatelé v tomto věku budou tvořit 30,6 % populace kraje.
- Nejdynamičtěji by podle predikce měl růst počet osob ve starších věkových skupinách, především ve věku 80 a více let. Ten by se měl do roku 2050 zvýšit téměř na 2,5násobek stavu v roce 2020, z toho obyvatel ve věku 90 a více let by mělo být téměř 4krát více.
- Největší část obyvatel nad 65 let měla střední vzdělání včetně vyučení bez maturity. Vysokoškolsky vzděláno bylo 6,9 % současných seniorů. Zastoupení nižších forem vzdělání ve věkových skupinách po 65. roce života spíše roste, zatímco podíl středoškoláků a vysokoškoláků postupně klesá. Vysokoškolské vzdělání uvedlo 10,5 % 65letých mužů, ale jen 4,4 % stejně starých žen.
- Z celkového počtu zaměstnaných ve věku 65 a více let tvořili pracující důchodci více než 88 %. Většinu z nich (61,4 %) představovali muži.
- Z hlediska postavení v zaměstnání spadala většina zaměstnaných ve věku 65 a více let do skupiny zaměstnanců. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou pak byly osoby pracující na vlastní účet.
- Nejvíce zaměstnaných seniorů nad 65 let věku působilo v odvětvích průmyslu, druhé místo patřilo oblasti vzdělávání a třetí oblasti zdravotní a sociální péče.
- Téměř 33 % zaměstnaných nad 65 let pracuje ve vysoce kvalifikovaných profesích zařazených do hlavních tříd techničtí a odborní pracovníci a specialisté. Nezanedbatelné je také zastoupení těchto osob ve službách a prodeji (10,8 % zaměstnaných nad 65 let).
- Ve struktuře mužů ve věku 65 a více let z 66,5 % převažují osoby v sezdaném nebo nesezdaném páru, jako jednotlivci žijící samostatně v domácnosti pak figuruje 20,5 % mužů v tomto věku. Naopak podíl žen ve věku 65 a více let žijících v manželském páru či neformálně jako druh a družka dosáhl 33,8 %, 42,6 % žen tvoří domácnost jednotlivce.
- Ženy (6,6% podíl) ve větší míře než muži (2,9% podíl) žijí v domácnostech jako další osoba v domácnosti v pozici tchán/tchyně nebo prarodič osoby v čele domácnosti.
- Ve struktuře domácností seniorů převažují dvě skupiny – domácnosti jednotlivců (typ nerodinné domácnosti) a úplné rodiny (typ rodinné domácnosti).
- Domácnosti jednotlivců představují 50,6 % z celkového počtu seniorských domácností a převážně se jednalo o domácnosti nepracujících důchodců (z 93,0 %). Ženy ve věku 65 let a více tvořily tři pětiny domácností jednotlivců v této věkové skupině.
- Samostatně žijící muži ve věku 65 a více let jsou ze 45,3 % ovdovělí. Ve struktuře samostatných domácností žen jak bez ohledu na věk, tak ve věku 65 a více let z důvodu nadúmrtosti mužů převažují ženy ovdovělé.
- Převážná většina domácností seniorů jednotlivců bydlí samostatně v bytě (89,1 % mužů a 93,2 %) a se zvyšujícím věkem se zastoupení takto bydlících domácností zvyšuje.
- Naprostá většina domácností seniorů (99,2 % z celkového počtu) bydlí v bytech, přičemž pro necelých 52 % je to bytový dům, pro 45,7 % rodinný dům. Rozdíly jsou patrné při pohledu na jednotlivé typy domácností – nadpoloviční většina úplných a neúplných rodin preferuje byty v rodinných domech, domácnosti jednotlivců a prarodičů s vnučetem dávají přednost bytům v bytových domech.
- Převážná většina seniorů (93,0 %) žije ve standardních bytech. Více než 56 % domácností bydlí ve vlastním domě nebo v bytě v osobním vlastnictví. Více než 23 % domácností starších osob bydlí v nájmu a nejčastěji se to týká domácností jednotlivců.

- Domácnosti seniorů bydlící v bytech obývají převážně třípokojové (28,4 % z jejich celkového počtu) a čtyřpokojové byty (25,6 %). Určitou výjimkou jsou domácnosti jednotlivců, které vedle třípokojových bytů žijí ve větší míře i v bytech dvoupokojových.
- Průměrná obytná plocha bytu (na osobu) obývaného hospodařícími domácnostmi seniorů v rodinném domě činila 42,8 m², tj. o 7,3 m² více než představovala průměrná obytná plocha bytu obývaného hospodařícími domácnostmi celkem. Průměrná obytná plocha bytu v bytovém domě domácností seniorů překročila průměrnou plochu za všechny domácnosti o 6,0 m² a dosáhla 35,4 m².
- Podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 nemělo v bytě počítač 56,8 % seniorských domácností (v případě domácností jednotlivců dokonce dvě třetiny). Počítač s internetem vlastnilo 22,9 % domácností seniorů, u domácností prarodiče s vnoučetem je patrný vliv mladé generace a podíl dosáhl 40,6 %. Počítačem bez internetu disponovalo 3,0 % domácností, u více než 17 % domácností vybavenost nebyla zjištěna.
- V roce 2014 se v Libereckém kraji v souvislosti s hypertenzními nemocemi léčilo více než 78 tisíc osob, z toho 40,7 % z nich bylo více než 65 let. Ještě vyšší podíl pacientů v tomto věku (67,3 %) byl zaznamenán u diagnóz cévních nemocí mozku, u diagnóz ischemických nemocí srdečních činil podíl pacientů starších 64 let více než polovinu. Počet pacientů s chronickými nemocemi navíc roste.
- Počet hospitalizovaných pacientů s bydlištěm v Libereckém kraji ve věku 65 a více let mírně stoupá. Muži mezi hospitalizovanými převažovali pouze v nejmladších věkových kategoriích (tj. 55–69 let), ve vyšším věku jsou pak častěji hospitalizovány ženy.
- S přibývajícím věkem se prodlužuje průměrná ošetrovací doba hospitalizovaných pacientů.
- Nejvyšší podíl operovaných pacientů ve vyšším věku z celkového počtu hospitalizovaných se v Libereckém kraji (36,2 %) nachází ve věkové kategorii 55–59 let. S rostoucím věkem se počet operovaných postupně snižoval.
- V Libereckém kraji je zřízena pouze jedna léčebna dlouhodobě nemocných. Pod Centrem následné péče Krajské nemocnice v Liberci, které zajišťuje lékařskou péči po akutní hospitalizaci a pro dlouhodobě hospitalizované pacienty v Libereckém kraji, jsou v Liberci, Turnově a Jablonném v Podještědí zřízena oddělení následné péče, kde se specializují na léčbu onemocnění spojených s vyšším věkem, doléčení a stabilizaci zdravotního stavu i paliativní péči. Geriatrické oddělení akutní péče však v kraji zcela chybí, otevření Hospice svatě Zdislavy se plánuje na rok 2016.
- Alternativou hospitalizace v nemocničním zařízení, popř. možnost domácí hospicové péče nabízejí tzv. pracoviště domácí zdravotní péče. V Libereckém kraji v roce 2013 tuto možnost využilo 5 832 osob ve věku 65 a více let. Počet pacientů ve sledovaném věku, kteří tuto službu využili, od roku 2005 každoročně roste.
- Na konci roku 2014 pobíralo starobní důchod v Libereckém kraji více než 75 tisíc lidí. Jeho průměrná výše činila 10 997 Kč. Počet starobních důchodců se za posledních 5 let zvýšil o zhruba 6 tisíc (8,7 %), průměrná výše starobního důchodu za stejné období vzrostla o 942 Kč (9,4 %).
- Z celkového počtu příjemců starobních důchodů v kraji pobíralo předčasný důchod 27,2 % z nich.
- Ke konci roku 2014 v Libereckém kraji fungovalo 18 domovů pro seniory s 988 lůžky a 11 domovů se zvláštním režimem s celkem 416 lůžky. V roce 2010 bylo v kraji evidováno také 81 domů s pečovatelskou službou o kapacitě 2 331 bytů.
- Pečovatelská služba byla v roce 2014 poskytnuta 4 586 osobám, celkové výdaje související s pečovatelskou službou dosáhly 121,3 mil. Kč.
- V komunálních volbách v roce 2014 tvořily osoby ve věku 65 a více let 22,0 % potenciálních voličů. Při stejných volbách v roce 2006 tento podíl dosáhl 16,6 %, zastoupení voličů v daném věku v roce 2010 pak 18,4 %.

- Ve věku 65 a více let se volebního klání v kraji zúčastnilo 860 kandidátů (9,5 % všech kandidátů), z toho 581 mužů a 279 žen. Kandidáti v tomto věku pocházeli nejčastěji z obcí s 5 000–19 999 obyvateli (250 osob, tj. 29,0 % kandidátů starších 65 let).
- Z celkového počtu 2 285 zvolených zastupitelů v kraji bylo 124 (5,4 %), tj. 95 mužů a 29 žen, ve věku 65 a více let. Z hlediska struktury zastupitelů starších 65 let v členění podle velikostních skupin obcí je zřejmé, že tyto osoby byly nejvíce zastoupeny ve vedení především menších obcí, tj. obcí s 500–999 obyvateli (26,6 %) a dále také obcí s 200–499 obyvateli (23,4 %).
- Ve věkové kategorii 65 a více let bylo v kraji do funkce starosty zvoleno celkem 12 zastupitelů, tj. 10 mužů a 2 ženy (po jedné v okrese Česká Lípa a Semily). Nejvyšší podíl starostů–seniorů byl zaznamenán v okrese Česká Lípa (10,5 % starostů ve věku 65 a více let), naopak v okrese Jablonec nad Nisou nestojí v čele žádné z obcí osoba v této věkové kategorii.
- V roce 2014 použilo v Libereckém kraji v posledních třech měsících počítač 21,2 % a internet 22,2 % osob ve věku 65 a více let. Mezi kraji České republiky se tak náš region umístil na páté nejhorší pozici pomyslného žebříčku. Téměř 70 % seniorů pak uvedlo, že počítač nepoužilo nikdy, což znamená třetí nejvyšší podíl mezi kraji.
- Vzdělávání seniorů v České republice nabízí např. univerzity třetího věku, akademie třetího věku nebo kluby třetího věku. V Libereckém kraji vzdělávání na univerzitě třetího věku pro zájemce nad 50 let poskytuje Technická univerzita v Liberci, při které zároveň funguje Klub studujících a absolventů Univerzity třetího věku TUL. Krajská vědecká knihovna v Liberci pak provozuje Virtuální univerzitu třetího věku. Dalším místem v kraji, které seniorům umožňuje další získávání znalostí a dovedností je Komunitní středisko Kontakt Liberec.
- Na seniory je zaměřena řada strategických dokumentů jednotlivých resortů Libereckého kraje.

